

Ринок «спот»	Ф'ючерсний ринок
03.02.1998 р Спот-курс складає: 1 ф.ст. = \$1,50 \$ 1 млн. = 666666 ф.ст.	Купівля 26 червневих стерлінгових ф'ючерсних контрактів (1 ф.ст. = \$1,50) на суму 650000 ф.ст. або \$ 975000.
01.05.1998 Спот-курс складає: 1 ф.ст. = \$ 1,58 \$ 1 млн. = 632911 ф.ст.	Продаж 26 червневих контрактів по курсу 1 ф.ст. = \$ 1,58 на суму \$1027000.
Збитки: 666666-632911 = =33755 ф.ст. = \$53333	Прибуток: 1027000 - - 975000 = \$52000

Але цей розрахунок недостатньо повний, оскільки номінальна вартість одного стерлінгового ф'ючерсного контракту складає 25000 ф.ст. За наявності коштів експортер міг би купити 27 контрактів, на що додатково треба було б витратити $25000 \times 1,5 - (1000000 - 975000) = \$12,5$ тис., а прибуток збільшився б на \$ 2 тис., склавши загалом \$ 54 тис.

Але оскільки цього не було зроблено, то фактично \$25 тис. знаходилися під ризиком і на цю суму експортер поніс певні збитки:

$$(25000 : 1,50 - 25000 : 1,58) = 844 \text{ ф.ст. або } \$1333.$$

Тому чистий прибуток складає:

$$52000 - 1333 = 50667 \text{ дол. США.}$$

Якщо врахувати, що початкова маржа за 26 контрактів дорівнювала \$26 тис., а комісійні брокеру - \$1,5 тис., то рентабельність такої угоди складе 184%.

Як бачимо, ціна ф'ючерсних контрактів залежить від динаміки валютних курсів. Але в кінцевому рахунку вона визначається співвідношенням відсоткових ставок обмінюваних валют. Це можна записати у вигляді формули:

$$C_{\phi} = K_{\text{спот}} \cdot \frac{\left(1 + \frac{C_{\delta}}{12 \cdot 100}\right)^t}{\left(1 + \frac{C_{\text{м}}}{12 \cdot 100}\right)^t},$$

де C_{ϕ} - ціна ф'ючерсного контракту через t місяців, \$ за DM 1;

$K_{\text{спот}}$ - спот-курс, \$ за DM 1;

C_{δ} - євродоларова річна відсоткова ставка, %;

$C_{\text{м}}$ - річна відсоткова ставка на німецькі марки, %.

Приклад.

Спот-курс складає \$ 0,6500 за DM 1. Євродоларова відсоткова ставка 7%, річна відсоткова ставка на німецькі марки - 6%. Необхідно визначити зміну вартості ф'ючерсного контракту через 6 місяців.

Згідно з формулою розрахунку ціна ф'ючерсного контракту з урахуванням різниці у відсоткових ставках через 6 місяців складе:

$$C_{\phi} = 0,6500 \cdot \frac{\left(1 + \frac{7}{12 \cdot 100}\right)^6}{\left(1 + \frac{6}{12 \cdot 100}\right)^6} =$$

$$= 0,6500 \cdot 1,00449853 = 0,6532$$

Це означає, що через 6 місяців долар подорожає на 0,492%, а базис складе \$0,0032.

У зв'язку з тим, що обсяги одного ф'ючерсного контракту стандартизовані, кожна біржа встановлює кількісну зміну вартості контракту при зміні валютного курсу на один пункт. Цей показник називається «тік» (tick), і характеризує мінімальну зміну ціни одного ф'ючерсного контракту, яка дозволяється правилами біржі. Так, на Чикагській біржі для фунтів стерлінгів тік складає \$6,25, для австралійських і канадських доларів - \$10, а для німецької марки, єни, еку і швейцарського франка - \$12,5.

Цей показник легко розрахувати самостійно. Так, якщо на LIFFE вартість одного контракту на фунти стерлінгів за долари США складає 25000 ф.ст., то тік буде дорівнювати добутку: $0,0001 \times 25000 = 2,5$, тобто \$2,50 за один контракт. Для ф'ючерсних угод на долари США за німецькі марки, де обсяг одного контракту складає \$50000, тік буде дорівнювати: $0,0001 \times 50000 = \text{DM}5$. ■

Summary

The article states basic methods and approaches of currency futures price determination. Some typical formulas and examples of calculations are shown here.

ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО РІВНЯ РИЗИКУ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

М.Г. Дмитренко, Черкаський банківський коледж

Банківський ризик характеризують як можливість виникнення збитків або упущеної вигоди (ризик неотримання прибутку) в разі виникнення несприятливих для банку обставин. Ризикованими є практично усі види банківських операцій, але рівні ризиків за ними суттєво розрізняються. Банківські ризики

поділяють на балансові, фінансові, ризики фінансових послуг (ризики реалізації) та зовнішні ризики.

В залежності від виду операцій та використуваних фінансових інструментів розрізняють наступні види ризиків: кредитний, процентний,

валютний, операційний, технологічний, структурний, іноваційний та інші.

Організація системи управління банківськими ризиками повинна задовольняти двом вимогам:

- відповідати загальній ризиковій банківській політиці, орієнтованій на оцінку сукупного ризику;
- сприяти реалізації головної мети спеціальної ризикової політики, яка полягає в оцінці політичних, господарських, ринкових ризиків та ризиків, що пов'язані з конкретними банківськими операціями.

Кожен банк повинен визначити рівень припустимого для нього ризику, ефективно ним управляти та розробляти стратегію отримання запланованих прибутків.

В економічній літературі виділяють наступні принципи управління ризиком:

- визначення і оцінка зон ризику (передбачення джерел збитків або ризикових ситуацій, які приносять збитки);
- визначення ризику та прогнозування майбутніх збитків;
- контроль, який включає координування контролю за рівнем ризику в усіх підрозділах банку та економічне стимулювання зниження рівня ризику; моніторинг і ефективність процедур управління ризиком;
- використання ресурсів та виділення коштів на фінансування заходів щодо запобігання ризикам у всіх структурних підрозділах банку;
- управління — відповідальність та обов'язки керівників і чітка політика та структура управління ризиком (мета, завдання, наскрізні банківські зв'язки в політиці контролю ризиків).

Для визначення максимально можливого ступеня ризику банку за певний період часу необхідно визначити розмір загального ризику діяльності банку. Для його розрахунку ризику банку по всіх операціях (внутрішні ризики) необхідно співставити з капіталом банку та зважити на зовнішні банківські ризики. Для цього доцільно застосувати формулу:

$$СБР = \frac{AP}{K} \cdot ЗБР$$

де: СБР - ступінь допустимого загального банківського ризику;

AP - сума активів, зважених з урахуванням ризиків, що характерні для різноманітних видів банківської діяльності;

K - капітал банку;

ЗБР - зовнішні банківські ризики.

Загальний рівень ризику діяльності комерційного банку вважається допустимим, якщо значення показника СБР не перевищує 10. Цей показник відображає максимально можливий ступінь ризику банку за певний період часу, коли вірогідне банкрутство банку.

Регулювання банківського ризику базується на визначенні певного співвідношення між сумами виданих кредитів і капіталом банку, тобто

передбачається створення резервів для покриття можливих збитків на випадок банкрутства клієнта.

Тільки від конкретних ситуацій залежить, яким способом комерційний банк буде аналізувати рівень всіх своїх ризиків та здійснювати управління ними. З метою управління ризиками банк повинен створити фінансовий відділ, до функцій якого необхідно віднести оперативну відповідальність за управлінням ризиком процентної ставки, ризиком ліквідності тощо.

Політику щодо управління кредитним ризиком повинен розробляти банківський комітет по кредитним ризикам, а кредитний відділ несе оперативну відповідальність за реалізацію цієї політики. Тому комітет по управлінню ризиком повинен складатись із комітету по кредитній політиці і комітету по управлінню ризиками активів та зобов'язань. До складу комітету по кредитним ризикам повинні входити:

- голова комітету (провідний керівник);
- керівник кредитного відділу;
- керівник фінансового відділу;
- керівник відділу фінансового контролю;
- головний економіст або керівник науково-дослідного відділу;
- керівник підрозділу по аналізу кредитних ризиків;
- два старших економісти банку.

Функціями цього комітету є розробка обмежень щодо фінансових ризиків:

- по процентній ставці;
- валютному ризику;
- ризику забалансових операцій;
- ризиків, які пов'язані з розміщенням цінних паперів;
- моніторинг банківських потреб у ліквідності;
- моніторинг процесу фінансування банку;
- управління капіталом банку;
- дотримання банком законодавства по відношенню до ризиків.

Комітет по управлінню ризиками активів і зобов'язань банку особливу увагу повинен звертати на фінансові ризики, як балансові, так і позабалансові. В більшості випадків позабалансові ризики відносяться до категорії потенційних зобов'язань банку, тому сучасний банк повинен формувати певну стратегію управління ними. До позабалансових зобов'язань відносяться такі їх групи: фінансові гарантії (гарантійні акредитиви типу «Стенд-бай», кредитні лінії, можливості випуску банківських векселів та інші);

торгові фінанси (торгові акредитиви, участь у акцептних програмах тощо);

інвестиційна діяльність (опціони, цінні папери з варантами(купонами), опціони, що змінюються у визначеному діапазоні відсоткової ставки, свопи по різних пунктах опціонних контрактів, валютні свопи).

Хоча в банківській діяльності можуть виникати різні види ризиків, але їх загострення частіше за все спричиняється двома обставинами:

- серйозними помилками в управлінні фінансовими ризиками (ризиком процентної ставки, кредитним ризиком);
- неспроможністю самостійного фінансування (криза ліквідності).

Правильне управління фінансовими ризиками є необхідною передумовою управління ризиком діяльності всього банку. ■

Summary

The article deals with the various of risks commercial banks run into in their everyday activity. It also gives information about the basic method of risks calculation and the general principles of risks regulation.

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ КАК ВАЖНЕЙШИЙ ЭЛЕМЕНТ БАНКОВСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА

О.В. Васюренко, к.э.н., Харьковский государственный экономический университет

Эффективность менеджмента банковской деятельности находится в прямой зависимости от уровня разработки и качества осуществления процесса стратегического планирования. Именно это направление банковского менеджмента обеспечивает строгую координацию всех действий банка, единство внутренних целей, позволяет выбирать более рациональные пути развития, уменьшает риск принятия руководством неверных решений, создает предпосылки для стратегического и текущего контроля, содействует повышению готовности к внезапным изменениям рыночной ситуации. Стратегическое планирование позволяет четко оценить цели и направления деятельности банка, а также обеспечивает основу для управления организационной структурой.

Стратегическое планирование в общем виде - это управленческий процесс разработки специфических стратегий, обеспечивающих достижение определенных целей и поставленных задач на основе динамического баланса внутренних возможностей банка и всевозможных трансформаций рынка. Важнейшим условием обеспечения эффективного процесса стратегического планирования является выбор и разработка концепции развития банка.

От правильного выбора концепции развития зависит рыночная устойчивость банка в долгосрочном плане. В основу разработки концепции не могут быть положены факторы, являющиеся внутренними по отношению к организации банковской деятельности. Такие показатели как прибыль, рентабельность активов (капитала), финансовая устойчивость, ресурсная база, кредитно-инвестиционный портфель и др. являются важными, но не определяющими в ходе разработки концепции банковского развития. Так, многие банки ориентированные на максимизацию прибыльности и получавшие солидные доходы в период гиперинфляции и дестабилизации финансового рынка Украины в 1992-1994 гг., не смогли откорректировать свои стратегии в связи с изменениями общей экономической ситуации, вызванными жесткой монетарной политикой, либерализацией и стабилизацией валютного рынка, обострением конкуренции, общим снижением доходности банковских операций. Так, по данным НБУ по состоянию на 1.01.97 г., из 229 бан-

ков, зарегистрированных в республиканской книге регистрации банков, валютных бирж и других кредитно-финансовых организаций, 25 банков работали в режиме финансового оздоровления, 6 банков находились в стадии приостановления их деятельности, 26 банков в стадии ликвидации, 10 банков в соответствии с постановлениями арбитражного суда были признаны банкротами. Именно отсутствие четкой концепции развития наряду с прочими субъективными факторами не позволило руководству банков адекватно оценить изменившиеся экономические условия, а также существенно ограничило возможность менеджеров анализировать ключевые факторы и изучать дополнительные альтернативы при принятии решений.

В современных условиях, что подтверждается международным опытом, проблема выборки эффективной концепции должна рассматриваться с точки зрения определения основных потребностей потребителей и их эффективного удовлетворения.

Применительно к банку как универсальному финансовому учреждению, критерием выбора концепции развития могут служить ответы на такие вопросы как: кто является клиентом банка; какие потребности клиентов банк может удовлетворить; каким образом, за счет каких ресурсов будут удовлетворены потребности клиентов?

Так, концепция развития мелкого или среднего банка может заключаться в предоставлении услуг по расчетно-кассовому обслуживанию малого бизнеса, обслуживанию населения посредством приема денежных средств во вклады и выдачи потребительских ссуд и т.п. Крупные банки могут определить свою концепцию как содействие экономическому развитию корпоративных клиентов, обслуживающихся в этих банках, путем предоставления комплекса качественных банковских услуг в соответствии с высокими профессиональными стандартами.

На основе выбранной концепции определяются цели и устанавливаются задачи, служащие ориентиром для менеджмента в ходе реализации процесса стратегического планирования. Цели, обладая свойством иерархической вложенности, должны быть конкретны и измеримы, то есть обеспечивать воз-